

NetWerk

JAARGANG 8, NUMMER 2, SEPTEMBER 2010

INHOUDSOPGAVE

3

Conjunctuur Enquête
Nederland geeft duidelijk,
maar fragiel herstel te zien

6

Column Alice Standhart

COLOFON

NetWerk is een uitgave van RPA Rijn Gouwe

Postbus 13
2400 AA Alphen aan den Rijn
Telefoon: 0172 - 46 57 98
Fax: 0172 - 46 56 32
E-Mail:
RPA-Rijn-Gouwe@alphenaandenrijn.nl
www.rparg.nl

Alice Standhart

Directeur Expertisecentrum

Klaske Sinnema

Account manager Onderwijs-Arbeid

Ruthmila Ricardo

Ondersteuning

Productie

PR Bureau
VanEgmond/VanderJagt
Frans van Egmond
Marjolijn van der Jagt
Sanne Staal

Druk

Empatec, Sneek

Vormgeving

Harm Bethlehem

Oplage 1.500

Jan-Willem van der Wolf en de filosofie van de drie badkuipen

Inzicht krijgen in de laatste stand van zaken met betrekking tot de bedrijvigheid op korte en lange termijn is een onmogelijke zaak. Iedere dag, als het niet ieder uur is, veranderen de externe factoren, waarvan die bedrijvigheid zo afhankelijk is. Met Jan-Willem van der Wolf, algemeen directeur van Machinefabriek De Gouwe en voorzitter van de Kamer van Koophandel Kring Midden-Holland, kan er dus slechts een opname van dit moment worden genomen.

Beide functies verschillen zeer en daarom zijn de verhalen niet identiek. Bij de Machinefabriek De Gouwe is er duidelijk sprake van een herstel, na een dieptepunt van de recessie in het tweede en derde kwartaal van 2009. In zijn hoedanigheid van KvK-bestuurslid zegt Van der Wolf: "In onze regio verschilt het sterk per branche hoe er op de recessie is gereageerd. Midden-Holland kent veel metaalnijverheid. Bij de bedrijven in de maakindustrie is eenzelfde trend als bij ons te onderkennen. De bouwgerelateerde metaalnijverheid heeft echter te maken met het laatcyclische gedrag van de bouw." Waarop Jan-Willem van der Wolf de filosofie van de drie badkuipen lanceert. Die is overigens oorspronkelijk van Verum, een inkoopgroep in de metaalnijverheid, waarbij hij is aangesloten. "In een badkuip glijd je snel naar beneden, maar vliegt aan de andere kant ook vlot weer naar boven. Bij een teruggang van de economische activiteit is de vraag in ras tempo weg, maar ook redelijk snel weer terug. De eerste 'badkuip' in de regio is 'gevuld' met de automotive en halffabricaten voor de auto-industrie en kende eind 2008

haar dieptepunt. De tweede 'badkuip' is de maakindustrie en die had het in heel 2009 het moeilijkst. De derde kuip [de bouw, maar ook de detailhandel en de horeca] zit nu, in 2010, het meest in de problemen."

Bij de beoordeling van het herstel past een waarschuwend signaal. De opgaande tendens is broos en kan nog aan alle kanten in elkaar vallen. Het toekomstige regeeringsbeleid kan een belangrijke rol spelen. Stimuleringsmaatregelen uit het verleden zijn immers eindig en de vraag is hoe een nieuw regeerakkoord zal uitpakken. Intussen profiteert Nederland als exportland wel van de stimuleringsmaatregelen, die elders in de wereld worden genomen. Een bijzonder positieve impuls gaat uit van de groeiende economie in Duitsland, dat goed heeft geprofiteerd van de groei van de BRICK landen. Nederland gaat in het kielzog mee, bijvoorbeeld omdat wij veel halffabricaten aan de autoindustrie toeleveren.

Midden-Holland

Het actuele beeld op mezoniveau heeft alles met de structuur van de economie in de regio te maken. De Kamerkring Midden-Holland kent een diverse samenstelling, ook en vooral in het midden- en kleinbedrijf. Daarom is de regio niet afhankelijk van één dominante sector. In de praktijk kwam de dip later dan in de Rotterdamse regio en heel Nederland, maar zette het herstel ook later in. In Midden-Holland is sprake van een extra lange uitloop, omdat er een flinke bouwgerelateerde industriële activiteit is. Met andere woorden, er moet rekening worden gehouden met het feit dat het nog wel tot eind 2011 zal duren voordat gesproken kan worden van een definitief herstel. Volgens Van der Wolf is het evenwel moeilijk om een tijdslijn te bepalen. "Daarvoor zijn we teveel afhankelijk van externe factoren en is de opstart geen kwestie van 'vandaag een plan indienen en morgen gaan bouwen'. Gelukkig laat de omvangrijke maakindustrie een opleving zien -- een groot deel van de sector is exportgestuurd. De impact op de werkgelegenheid is vooralsnog gering, omdat het voornamelijk kleinere bedrijven met een grote marktniche betreft. De kwalitatieve impuls is echter aanzienlijk: er is een hoge toegevoegde waarde."

Arbeidskrachten in de toekomst

De behoefte aan arbeidskrachten is een bron van permanente zorg. Een aantal jaren geleden zaten werkgevers in Midden-Holland -- met name in de techniek -- sterk verlegen om hoofden en handjes. Nu zijn er minder mensen nodig, maar dient ervoor te worden gewaakt dat ze wegvloeien. In de regio is

**In de regio
heerst een
voortreffelijke
arbeidsmoraal.**

het opleidingsniveau door de bank genomen goed en heerst een voortreffelijke arbeidsmoraal. Werkgevers hebben momenteel alleen even minder te bieden.

"Niet alleen in mijn bedrijf was er vorig jaar sprake van een leegloop," spreekt Jan-Willem van der Wolf uit ervaring, "ook de branche had daarmee te maken. We hebben de zorgen een beetje gedeeld, waardoor het mogelijk was om een deel van mijn afvloeiers elders onder te brengen, bijvoorbeeld in de metaalbedrijven gerelateerd aan de energiesector. Ik detacheerde mijn eigen medewerkers. Nu huur ik op mijn beurt mensen in van bouwgerelateerde bedrijven. Eigenlijk is er sprake van de oude arbeidspool. Het hogere doel is om de goede mensen te behouden en te voorkomen dat ze weglopen naar andere sectoren, waardoor we ze nooit meer terugzien."

Een recessie noopt altijd tot het zoeken van oplossingen voor de korte termijn, maar de langere termijn mag nooit uit het oog worden verloren. Het opvangen van de gevolgen van de vergrijzing in de komende tien à vijftien jaar zal bijvoorbeeld een groot probleem worden. Om die het hoofd te bieden, zullen alle zeilen moeten worden bijgezet. "Kwantificeren is moeilijk. Werkgevers anticiperen op twee manieren. Door te zorgen voor een gezonde leeftijdsopbouw in het eigen bedrijf met een doordacht opleidingstraject aan de voorkant. En door de productie slim te organiseren, waardoor de afhankelijkheid van de handjes wordt verkleind."

Onderwijs en arbeidsmarkt

Met name in deze tijden hebben ondernemers andere prioriteiten dan zich druk te maken over de aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt. Begrijpelijkerwijs wordt voorrang gegeven aan het voorkomen van een onverantwoorde leegloop van medewerkers. Anderzijds blijft er een absolute noodzaak om te anticiperen op toekomstig herstel.

Het is zaak nu al faciliteiten te creëren om straks niet tegen een muur van gebrek aan gekwalificeerde arbeidskrachten op te lopen.

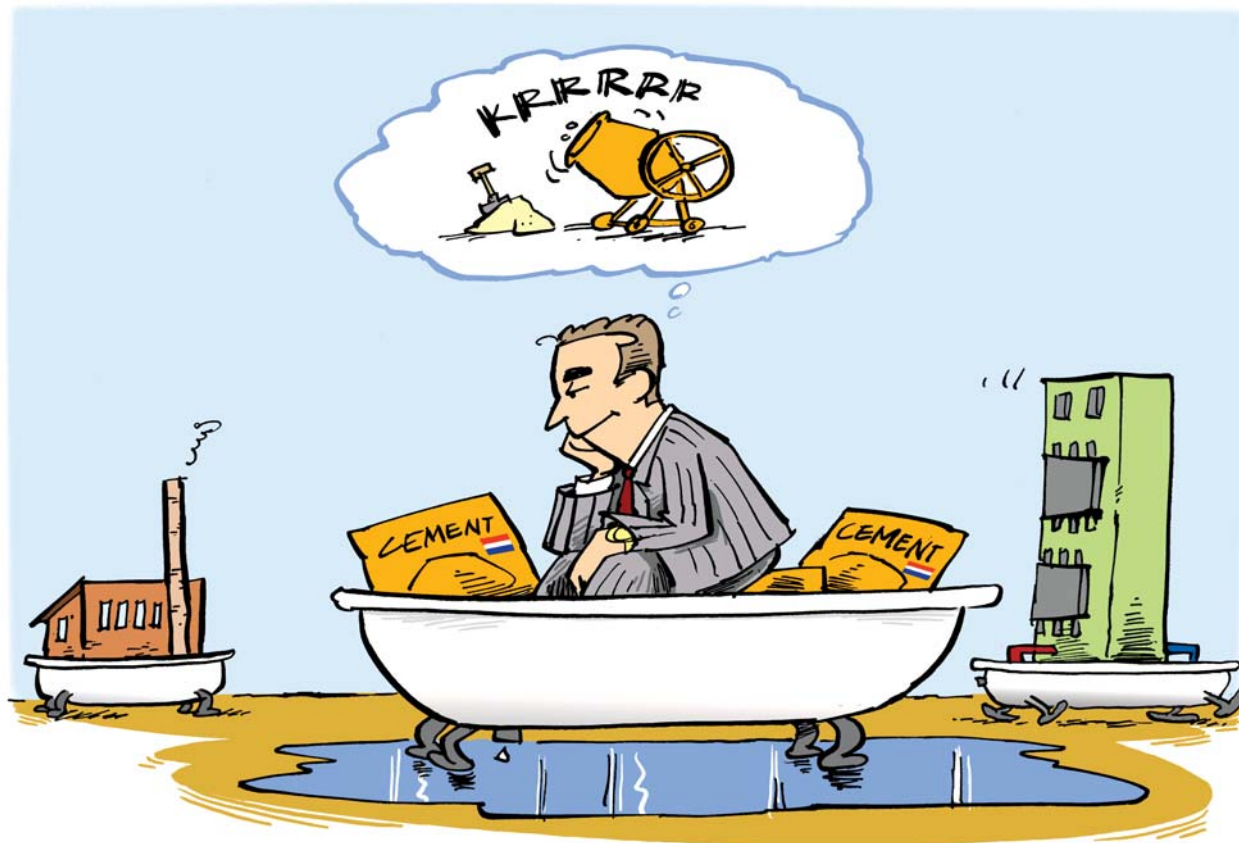
Van der Wolf: "Midden-Holland heeft op dit moment nog geen schrijnend gebrek aan hoger opgeleid personeel. Hoger opgeleiden zijn mobieler en kiezen er eerder voor om leuk te wonen en iets meer te reizen. Gouda is een mooie woonstad. Bedrijven als Centric en Ortec, die 'toevallig' in Gouda zijn geland, vinden het aantrekkelijk en compact. Om die attractiviteit te behouden, zal de gemeentelijke overheid nu al moeten investeren in het leefklimaat."

"Daarnaast is het van groot belang, dat we om de hoek werk blijven scheppen voor lager opgeleid personeel, een categorie die relatief sterk is vertegenwoordigd in de regio. Die zijn veel minder mobiel. Lager opgeleiden gaan nu eenmaal niet drie kwartier in een auto zitten om naar hun werk te gaan. Voor hen is het alternatief van werk vaak het loket van de uitkeringen. Milieutechnische aspecten mogen best een rol spelen om druk op industrieel vestigingsbeleid te zetten -- in concreto: om bepaalde bedrijven uit de regio te weren. Ze zijn echter wel nodig voor een evenwichtig aanbod van werkgelegenheid."

Motivatie is essentieel

De directeur van Machinefabriek De Gouwe heeft veel goede woorden over voor het Actieplan Jeugdwerkloosheid. Voorwaarde is wel, dat de zaken structureel worden aangepakt. "Het Actieplan is bijzonder belangrijk voor de middellange termijn. We kunnen het ons niet veroorloven om de jeugd aan de kant te houden. Sterker: het is onze sociale plicht om werkgelegenheid voor hen te creëren."

**Het is onze
sociale plicht
om werk-
gelegenheid
voor jongeren
te creëren.**

“We kunnen echter nog zulke randvoorwaarden voor succes scheppen, bijvoorbeeld door een uitstekend opleidingstraject in het leven te roepen, het staat of valt met de motivatie van de jongeren. Het is bijna een voorwaarde om te slagen, anders is het water naar de zee dragen. Zaaïen op rotsgrond. Daarmee halen we een sociaal probleem in huis – motivatie, normen en waarden worden immers vooral thuis en op school bijgebracht.”

“Werkgevers hebben daar nauwelijks invloed op, hoewel ik veel ondernemers ken die extra energie in die probleemgevallen steken. In mijn bedrijf zijn veel BBL-trajecten, die niet alle even succesvol zijn. In één specifiek geval wel: er is een doofstomme jongen, wiens komst veel voeten in de aarde heeft gehad. Iemand die niet kan horen in een metaalbedrijf is een potentieel veiligheidsrisico. Maar hij is tot op het bot gemotiveerd en nu een van mijn beste jonge medewerkers.”

Het Techniek Gilde, een samenwerkingsverband van ongeveer 35 bedrijven in Midden-Holland, is een belangrijk platform van overleg. En niet alleen overleg, want er wordt gewerkt aan een actie die jongeren moet inspireren om voor een technische opleiding te kiezen. “We willen het werken met de handen sexy maken. Laten zien, dat het een mooi vak is. Aantonen, dat het geen slecht betaald minderwaardig werk is. Een gekwalificeerde lasser verdient tussen de 2.500 en de 3.000 euro per maand en dat is méér dan 80% van mensen met een kantoorbaan – de baan, die velen ambiëren.

Wij willen duidelijk maken, dat je dat niet moet willen.”

Ouderen

Overigens is het Actieplan Jeugdwerkloosheid mooi, maar niet zaligmakend. Naast de jongeren is er immers nog de groep 45+ en 50+. Die staat momenteel nog verder onder druk door de discussie over de verlenging van de pensioengerechtigde leeftijd. Maatschappelijk verantwoord ondernemen vereist te voorkomen, dat iemand van 47 jaar twintig jaar in een werkloosheidssituatie wordt gemanoeuvreerd. Daarnaast is alle hens van het arbeidspotentieel de komende vijftien jaar aan dek nodig. Ouderen worden echter doorgaans als eerste geraakt bij ontslagronden en komen moeilijk aan de bak als ze eenmaal op straat staan. Werkgevers blijken huiverig voor het prijskaartje, dat eraan hangt en hebben angst voor het mogelijke gebrek aan flexibiliteit.

Van der Wolf predikt evenwel een andere waarheid. “Ouderen brengen een ongelooflijke hoeveelheid ervaring mee, die in veel bedrijven een hoge toegevoegde waarde zal hebben. Bovendien is hun instroom wel erg aantrekkelijk door allerlei regelingen en de begeleiding van het UWV. Mijn eigen bedrijf heeft de afgelopen maanden een aantal oud-medewerkers van 50 jaar en ouder [weer] in dienst genomen. Ik zit qua personeelsbestand al boven het aantal van vóór de recessie.”

De realiteit is, dat zelfs vooruitstrevende werkgevers momenteel nauwelijks bezig

met de lange termijn problematiek van voldoende gekwalificeerd arbeidspotentieel. Dus heeft het alles van een mooi verhaal, maar ook een beetje van een utopie? “Geenszins,” zegt hij fel. “Ik ben absoluut geen witte raaf. Om mij heen ervaren veel collega’s hetzelfde. In de metaalsector is iedereen zich er terdege van bewust, dat er straks weer een tijd van krapte op de arbeidsmarkt zal komen. Binnen het Techniek Gilde zijn gelden vrijgemaakt om nu al maatregelen te nemen. We nodigen basisscholen uit om te laten zien wat er achter de gevel gebeurt. Machinefabriek De Gouwe ontvangt vier à vijf groepen per jaar.”

“Onze ervaring is, dat het beeld van de technische beroepen nogal verschilt van de werkelijkheid. Natuurlijk kan je niet van jongens en meisjes van 12 jaar verwachten, dat ze nog weten dat voor de deur op de Tiendweg in de open lucht paarden werden beslagen. Ik kom echter nog geregeld tegen, dat ze denken dat chocoladevla van bruine koeien komt. Ze zijn de verbinding met het ambacht kwijt. Het is aan ons om dat tij te keren en gezien de leuke reacties worden onze activiteiten op prijs gesteld. Techniek moet dichterbij de mensen worden gebracht. We moeten laten zien dat het een prachtig vak is, waar goed in kan worden verdiend. Dan komt er een moment, dat we arbeidskrachten niet langer van ver hoeven te halen,” aldus Jan-Willem van der Wolf.

Conjunctuur Enquête Nederland geeft duidelijk, maar fragiel herstel te zien

Er zijn talloze indicatoren, waaruit kan worden afgelezen of het goed of minder gaat met de economie. En omdat het er zoveel zijn, moeten hoge eisen aan de betrouwbaarheid van de informatie worden gesteld. Het ondernemersvertrouwen wordt alom gezien als een goede voorspeller voor de economische groei.

Onlangs zijn landelijk de COEN-gegevens van het tweede kwartaal gepresenteerd. COEN staat voor Conjunctuur Enquête Nederland, een samenwerkingsverband van het Centraal Bureau voor de Statistiek, de Kamer van Koophandel, EIB, MKB Nederland en VNO-NCW. De gegevens zijn verstrekt en bewerkt door Kurt Jan van Wiltenburg en Klaske Sinnema.

Zeven positieve conclusies wijzen op herstel.

Landelijk is er sprake van een zichtbaar, maar fragiel herstel. Het vertrouwen van ondernemers in alle regio's van de KvK is positief en dat betekent een duidelijke ommekeer ten opzichte van het kwartaal daarvoor. Toen lieten alle regio's nog negatieve cijfers zien. Opmerkelijk is dat het vertrouwen in de Rotterdamse regio relatief laag is. Ondernemers zijn daar kennelijk nog niet overtuigd van een – al dan niet aanzienlijke -- omzetverbetering in de komende periode. Van Wiltenburg en Sinnema onderbouwen hun stelling, dat het beter gaat in Rotterdam, Haaglanden, Midden-Holland en Rijn Gouwe, met zeven conclusies:

1. De vraag naar Nederlandse producten trekt aan; zowel de omzet als de orderontvangsten nemen toe.
2. De inkrimping van het personeelsbestand stagneert en de werkloosheid loopt minder snel op.
3. Ondernemers investeren minder om de gevolgen van de crisis op te vangen.
4. De concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven verbetert.
5. Het herstel in de zakelijke dienstverlening, de agrarische sector en de groothandel is evident, maar de bouw blijft nog flink achter.

6. De winstgevendheid in het eerste kwartaal is verbeterd in vergelijking met medio 2009, maar blijft desondanks licht negatief.
7. Driekwart van de bedrijven in Nederland is nog bezig met de opvang van de consequenties van de crisis.

Den Haag

De regionale economie in Haaglanden ontwikkelt zich weer positief. Dat blijkt uit de Ondernemerschapmonitor, die de KvK Haaglanden vier keer per jaar uitbrengt. In het tweede kwartaal 2010 zijn ca. 4.000 nieuwe bedrijven opgericht, niet alleen dochterondernemingen en nevenvestigingen van bestaande organisaties, maar ook nieuwe ondernemingen/starters. Daartegenover staat het opheffen van ca. 1.700 bedrijven. Per saldo is er dus sprake van een positief beeld: plus 28% ten opzichte van het tweede kwartaal 2009.

Het herstel in het bedrijfsleven zet dus krachtig door in de regio Den Haag, nadat

de resultaten in het eerste kwartaal sterk onder druk stonden als gevolg van het winterweer. Dat zorgt ervoor, dat het ondernemersvertrouwen voor het eerst sinds het uitbreken van de economische crisis in 2008 positief is: plus 5,9 tegen min 8,1 in de drie maanden daarvoor. Ondernemers zien per saldo een verbetering van het algemeen economisch klimaat.

Rotterdam

Eenzelfde trend is te onderkennen in de regio Rotterdam. Voor het eerst sinds de kredietcrisis verwacht het merendeel van de ondernemers, dat het economische klimaat beter wordt. Ze zijn daar overigens iets minder optimistisch dan in de rest van het land. Vooral als het gaat om de ontwikkeling van de omzet, orders en productie blijven de positieve verwachtingen in het Rotterdamse Kamer van Koophandel-gebied achter bij het algemene beeld in Nederland.

Ondernemers maken zich nog wel zorgen over hun concurrentiepositie, de prijzen en tarieven en de winstgevendheid. Ook zijn ze nog niet erg optimistisch over de ontwikkelingen van de werkgelegenheid en dat speelt door in de bereidheid om te investeren.

Rijn Gouwe

Het zou opmerkelijk zijn als de regio Rijn Gouwe niet ongeveer hetzelfde beeld te zien zou geven. Desondanks is er een aantal saillante ontwikkelingen te constateren met betrekking tot de regionale economische structuur. De **landbouw en visserij** is oververtegenwoordigd in alle deelgebieden [Gouda, Leiden, Duin- en Bollenstreek], maar de Alphense regio is in deze sector een uitschieter. Alleen in de Leidse agglomeratie ligt deze op het landelijke niveau.

Economische structuur Nederland per 1 januari 2010

KvK-sector	Bedrijven	Personen	Aandeel
landbouw en visserij	33.466	131.274	2,26
industrie	59.795	801.980	13,83
bouw	129.857	513.631	8,86
groothandel	89.361	569.312	9,82
detailhandel	148.068	791.109	13,64
horeca	46.493	312.997	5,40
vervoer	40.298	427.840	7,38
financiën	19.505	222.116	3,83
adviesdiensten	144.201	472.054	8,14
facilitaire diensten	99.284	610.808	10,53
persoonlijke diensten	95.967	281.012	4,85
algemene diensten	48.901	296.711	5,12
zakelijk beheer	111.571	366.897	6,33
overig	85	262	0,00
totaal	1.066.852	5.798.003	100,00

Ondernemers in Alphen aan den Rijn en Duin-/Bollenstreek verwachten toenemende vraag naar personeel.

De **industrie** kent een ondervertegenwoordiging in alle deelgebieden. Ook hier springt de regio rond Alphen aan den Rijn er uit. Leiden bevestigt het landelijke beeld.

De afwijking van de landelijke trend in de **bouwsector** is in de Duin- en Bollenstreek en de Leidse agglomeratie niet noemenswaardig. In Gouda zijn relatief veel bouwbedrijven, in de Alphense regio zelfs extra veel.

Oververtegenwoordiging in alle deelgebieden geldt voor de **groothandel** en de **detailhandel**. Het aantal grossiers in Alphen aan den Rijn is groter dan in de rest van het land en datzelfde is het geval in de Leidse agglomeratie voor wat betreft de detaillisten.

Tenslotte is er in -- de [noordelijke] deelgebieden van -- het Rijn- en Gouwegebied over het algemeen sprake van een ondervertegenwoordiging in de **dienstensector**. Interessante uitzonderingen zijn er in de horeca, het vervoer en bij de adviesdiensten. De laatste is oververtegenwoordigd in de Alphense regio, maar niet in de Leidse agglomeratie.

Opvallend is dat het aantal Leidse horecabedrijven, ondanks alle studenten, op het landelijke niveau zit. In Alphen aan den Rijn zijn relatief weinig hotels, cafés en

restaurants; het zal weinig verbazing wekken, dat het er in de Duin- en Bollenstreek naar verhouding veel zijn.

In dit deel van Nederland is de transportsector ondervertegenwoordigd met de Leidse agglomeratie als uitschieter naar beneden. Dat is opmerkelijk, want algemeen is de indruk, dat Rijn Gouwe een echte distributieregio is. Kennelijk is dat vooral gekoppeld aan de groothandel.

Resumerend kan met betrekking tot de regio Rijn Gouwe het volgende algemene beeld worden geschetst:

- Het positieve gevoel van ondernemers ten aanzien van productie en/of bedrijvigheid neemt toe.

- Ondernemers zijn positiever met betrekking tot de te verwachten orderontvangsten en de omzet, hoewel de prognose voor de buitenlandse omzet stabiel is.
- De helft van de ondernemers ervaart geen belemmering bij hun bedrijfsvoering en als dat al het geval is, komt dat voornamelijk door onvoldoende vraag.
- Vooral in de regio's Alphen aan den Rijn en Duin- en Bollenstreek verwachten ondernemers een toenemende vraag naar personeel. Die vraag is in het tweede kwartaal gestegen ten opzichte van de voorgaande drie maanden.
- De meeste ondernemers verwachten dat het economische klimaat grotendeels hetzelfde zal blijven.

Economische structuur Rijn Gouwe per 1 januari 2010

KvK-sector	Bedrijven	Personen	Aandeel
landbouw en visserij	2.241	9.632	4,30
industrie	2.198	25.544	11,41
bouw	6.201	22.635	10,11
groothandel	4.213	28.675	12,81
detailhandel	5.890	34.340	15,34
horeca	1.578	11.863	5,30
vervoer	1.363	12.559	5,61
financiën	820	5.286	2,36
adviesdiensten	6.257	18.349	8,20
facilitaire diensten	4.149	20.336	9,08
persoonlijke diensten	3.617	10.964	4,90
algemene diensten	1.983	8.840	3,95
zakelijk beheer	5.665	14.851	6,63
totaal	46.175	223.874	100,00

De bron van de staatjes is de Regiobase van de Kamer van Koophandel [Jaarstand].

Bedrijven = het aantal werkzame bedrijven

Personen = het aantal medewerkers van die bedrijven

Aandeel = het aandeel van de sector in de totale werkgelegenheid, gemeten naar het aantal medewerkers [in procenten]

Groen = een oververtegenwoordiging in Rijn Gouwe ten opzichte van het landelijke beeld

Rood = een ondervertegenwoordiging.

Arbeid bestaat uit mensen -- kapitaal uit dingen.
En het enige nut van de dingen bestaat uit het gebruik dat de mensen ervan maken.

[R.H. Tawney]

COLUMN

Alice Standhart

Directeur Expertisecentrum RPA Rijn Gouwe

Variëteit aan sectoren is een kracht van betekenis

De zomervakantie was plezierig, dank u, en is uitstekend om weer energie bij te tanken, maar daarna wachtten weer drukke weken met uiteenlopende activiteiten.

De voorbereiding van het project *Leren en Werken voor toekomstig accountantsonderzoek*, de uitvoering van de projecten rond werkloosheid in de regio en gesprekken met wethouders economie, het stafbureau UWW Werkbedrijf en de provincie Zuid Holland over het nieuwe economisch beleid om maar eens iets te noemen. Met andere woorden: van nadenken over het verzamelen van feitelijke informatie tot conceptueel denken over de economische toekomst. In dat alles speelt de inrichting van de economie in de regio Rijn Gouwe en de aansluiting van het personeelsaanbod een grote rol. De naadloze aansluiting van economie, arbeid en alle soorten van beroeps- onderwijs blijft een groot aandachtspunt. Ik word in die mening gesteund door de provincie.

Een oplossing ligt niet voor het oprapen, want de huidige recessie blijft een rol spelen. De visie van Jan-Willem van de Wolf en de vertaling van de *Conjunctuur Enquête Nederland* van onder meer de Kamers van Koophandel [COEN] illustreren dat. Opvallend daarbij zijn de opmerkingen van werkgevers voor de langere termijn.

NEVI-index

Ook de index van de landelijke inkoopmanagers sluit daarop aan. Op 2 augustus meldde NEVI, dat de productieomvang weliswaar minder groeit, maar dat de werkgelegenheid op het hoogste niveau in drie jaar is. Verbeterde economische omstandigheden zorgden voor stijging van de ontvangst van nieuwe orders bij productiebedrijven, maar de toename was wel kleiner ten opzichte van december afgelopen jaar. De binnenlandse en de buitenlandse vraag nam in vergelijkbare mate toe. De export naar de VS en de andere landen van Europa is uitermate goed geweest. Kortom, bij productiebedrijven bereikte de werkgelegenheid het hoogste niveau van de afgelopen drie jaar - dat is vooral te

danken aan de gestegen vraag. Prof. dr Arjan van Weele [NEVI-hoogleraar aan de TU Eindhoven] geeft juli 2010 daarom het rapportcijfer 7.

Weerbarstige economie

Bij het bespreken van de toekomstige economische visie van de provincie moest ik ook steeds denken aan een artikel in de financiële *Telegraaf* van 14 augustus jl. Journalisten vroegen zich af of het pieken op één economische richting wel zo goed is als je ziet wat de effecten rond Organon zijn.

Dat roept de vraag op waar Nederland staat als kenniseconomie. Er wordt steeds een groot appél gedaan op de Nederlandse politiek om een duidelijke richting te kiezen in deze turbulente wereldeconomie. Aan de andere kant zegt Ewald Engelen, hoogle- raar financiële geografie aan de Universiteit van Amsterdam, juist dat níét te doen. Hij ontraadt het zelfs.

Engelen zegt, dat welvarendheid ophan- gen aan één sector te kwetsbaar is. De wereld is te onvoorspelbaar geworden, het gaat om de veerkracht van de economie. Nederland is een verzameling van verschil- lende sectoren en daardoor niet in staat een eenduidig beleid te voeren. Nederland heeft zich volgens hem juist goed geweeerd in de crisis. Onder meer de financiële sector heeft klappen gehad, maar de werkloosheid is relatief laag. Het blijkt een weerbarstige economie.

Nederland is sterk op verschillende vlak-

ken, zoals de agrarische sector, infra- structuur, waterwerken, de haven etc. Hij benadrukt, dat de beroepsbevolking breed moet worden opgeleid.

Er dient grote aandacht te zijn voor goed [beroeps]onderwijs. De beroering in de wereldeconomie blijft en neemt zelf toe. De ontwikkelingen gaan zo snel, dat creatief, snel en flexibel handelen een must is. Onze mengelmoes aan sectoren is daarin een kracht.

Daarom pleit Engelen feitelijk voor een meer generiek beleid. Zicht op de ontwikkeling van loonkosten, excellent onderwijs, lage belastingen en het sti- muleren van binnenlandse bestedingen horen de pijlers te zijn van een basis voor het stimuleren van de economie. Tijdens de bespreking van het concept van de provincie over de ontwikkeling van de Zuidvleugel van Zuid Holland werd ook uitgegaan van verschillende sectoren. In Rijn Gouwe blijken de werk- loosheidscijfers verhoudingsgewijs laag te zijn. Wel is er nog steeds een gat tussen arbeidsvraag en alle soorten van [beroeps]onderwijs.

Daarom juich ik toe, dat de provincie niet op één sector afkoerst, maar de kracht van de verschillende sectoren meeneemt. En hun niet aflatende aan- dacht voor het [beroeps]onderwijs te koppelen aan de economische beweging. De provinciale overheid is de enige die dat doet.

